

Oponentský posudek disertační práce PhDr. Vivienne Soykové „Psychologické aspekty krizové intervence (neklinického typu)“

Disertační práce PhDr. Vivienne Soykové je věnována aktuálnímu a odborně i společensky významnému tématu. Krizové situace již nejsou ve společnosti 21. století výjimkou, ale stávají se vzhledem k charakteru života jedinců i skupin v náročných podmínkách převážně výkonově a na spotřebu orientované, globálně propojené společnosti součástí každodenního života, takže účinné intervenční postupy, využitelné v těchto situacích, jsou velmi vyhledávaným výstupem práce nejen psychologů, ale celých mezioborových týmů. Autorka disertace je v psychologické obci známa svým dlouhodobým zájmem o problematiku krizových situací a možnosti jejich efektivního řešení.

Posuzovaná disertace je vnitřně členěna do pěti hlavních kapitol. První tři kapitoly jsou teoreticko-metodologické povahy, čtvrtá přináší v empirické části tři kazuistiky, resp. skupiny kazuistik jako příklady „dobré praxe“.

Práce byla předložena k posouzení a obhajobě v celkovém rozsahu 122 str. textu, 5 str. soupisu použité literatury a další 3 str. soupisu v práci citovaných dokumentů a dalších pramenů. Další část práce představuje 1 str. seznamu použitých zkratk a 47 str. příloh, obsahujících podkladové materiály k dalšímu vzdělávání a tréninku v krizové intervenci, dotazník týkající se hodnocení práce dobrovolníků při záplavách v roce 1997 a 2002 a vyhodnocení jeho výsledků a formulář evidence požadované lékařské péče při řešení krizových situací. K práci je připojen též kompaktní disk s řadou dalších příloh, podkladových materiálů.

První, druhá a třetí kapitola tvoří teoretickou část práce. V první, úvodní kapitole autorka popisuje zaměření své práce a představuje téma v jeho širších souvislostech včetně terminologických otázek a svého pojetí vymezení rozdílů mezi klinicky a neklinicky orientovanou péčí v rámci krizové intervence. Cíle práce jsou formulovány spíše implicitně a velmi široce, zahrnují nejen cíle vlastní práce, včetně vyjasnění terminologie, oblasti činnosti autorkou koncipované virtuální „výzkumné laboratoře“, ale též obecnější, spíše proklamativně formulované cíle ve smyslu úkolů stojících v oblasti krizové intervence před oborem psychologie a jeho reprezentanty, psychology a dalšími odborníky. Druhá kapitola je věnována vymezení pojmu krizová intervence na úrovni obecného i odborného jazyka, přičemž pasáž týkající se odborného jazyka je v textu dále členěna na teoretickou a praktickou oblast. Třetí kapitola, nazvaná „Metodologie sběru, zpracování a vyhodnocení dat“ není konkrétním metodologickým popisem vlastního empirického šetření, jak by se z názvu mohlo zdát, ale přináší metodologické úvahy týkající se krizové intervence, zvl. pak činnosti výše uvedené virtuální „výzkumné laboratoře“.

Čtvrtá kapitola, tvořící empirickou část práce, přináší příklady dobré praxe v podobě tří skupin kazuistik, zachycujících průběh a následky krizových událostí při první a druhé vlně povodní v ČR v roce 1997 a 2002 a po útocích v USA 11. 9. 2001. Tento přístup k danému tématu je jistě jeden z možných, některé další využitelné možnosti naznačují autorkou realizovatelná dotazníková šetření

k hodnocení práce dobrovolníků při povodních v roce 1997 a 2002. Pátá kapitola shrnuje závěry práce a připojuje souhrn.

Práce je sepsána dobrou a kultivovanou češtinou, snaha autorky o současné postižení všech souvislostí tohoto náročného tématu však místy vedla k nižší srozumitelnosti textu (podrobněji viz dále). Autorka vychází z poměrně rozsáhlého, i když ne zcela reprezentativního souboru domácí i zahraniční odborné literatury (podrobnější připomínky jsou uvedeny dále). Na předložené disertaci oceňuji především odvalu, zaujetí a zapálení autorky, s nimiž přistoupila k řešení tohoto náročného tématu a dále též zvolený holistický přístup, díky němuž práce představuje systematicky relativně komplexní obraz o historii, současnosti i perspektivách krizové intervence u nás i v zahraničí včetně zpracování a zhodnocení relevantních významných programových dokumentů.

K disertační práci mám následující připomínky:

1. Dikce, kterou autorka zvolila, je velmi náročná neustálým propojováním všech více i méně relevantních rovin a souvislostí, dále údajů z literatury a vlastních zkušeností, získaných dovedností, kompetencí, funkcí atd., ale také propojováním textu, týkajícího se úkolů a cílů vlastní práce (disertace) s úkoly a souvislostmi na úrovni celospolečenské a mezinárodní. Tím podle mého názoru poněkud utrpěla jasná struktura práce a srozumitelnost textu. Zvláštním příkladem tohoto přístupu, resp. autorského stylu je koncipování virtuální „výzkumné laboratoře“ (od str. 6 dále), jejíž pojetí zahrnuje několik významových rovin: jednak virtuální i faktickou knihovnu a databázi materiálů, souvisejících s krizovými situacemi, shromažďovaných autorkou od první vlny povodní v roce 1997, jednak ale též virtuální, ale částečně též faktické metodologické a výzkumné „pracoviště“, shromažďující a ověřující metody využitelné v oblasti krizové intervence. Dalšími z řady úkolů této virtuální „výzkumné laboratoře“, které autorka v textu vymezuje, jsou úkoly edukační (přispívat k osvětě a výchově v této oblasti) a programové (přispívat ke zpracování a zdokonalování národních dokumentů).
2. V práci jsou citovány především neperiodické literární zdroje. Poněkud zářející je absence prací publikovaných v odborných časopisech jak domácích („Československá psychologie“, „Urgentní medicína“, „Psychiatrie“, „Česká a slovenská psychiatrie“), tak i zahraničních, přičemž některé z nich jsou přímo na tuto problematiku speciálně zaměřeny, jako např. časopis „Crisis: The Journal of Crisis Intervention and Suicide Prevention“ (Hogrefe, ISSN 0227-5910), nebo časopis „Brief Treatment and Crisis Intervention“ (Oxford University Press, ISSN 1474 – 3310) atd.
3. Pokud jde o citované neperiodické publikace, využívání psychologických a pedagogických slovníků a encyklopedií k vymezení a definování základních pojmů v roli primární literatury (zvl. v kapitole č. 2) nepovažuji v disertační práci za přiměřené. Tuto roli měly naplnit především primární literární zdroje, z nichž některé autorka uvádí, jiné nikoli. Je zřejmé, že v žádném oboru lidské činnosti již na současné úrovni poznání nelze uvést, shromáždit a

zpracovat zcela vyčerpávající literární zázemí. Mezi příklady publikací, jejichž citace by však v práci tohoto typu zřejmě neměly chybět a byly opominuty lze uvést např. následující práce:

Aguilera, D.C.: Crisis Intervention. Theory and methodology. Mosby, St Louis 1998.

Collins, B. G., Collins, T. M.: Crisis and trauma: Developmental-ecological intervention. Boston, Lahaska Press 2005.

Greenstone, J. L., Leviton, S. C.: Elements of crisis intervention: Crises and how to respond to them (2nd Ed.). Pacific Grove, CA: Brooks/Cole 2002.

Jackson-Cherry, L.R., Erford, B.T.: Crisis intervention and prevention. NJ, Pearson Education, Inc., 2010.

Oceňuji naopak zařazení některých moderních monografií, např. významné a často citované publikace, jejímž editorem je A. R. Roberts (2005).

4. Náročná dikce textu disertace, charakterizovaná v bodě č. 1 těchto připomínek, zřejmě v některých případech působila formulační obtíže i samotné autorce, o čemž svědčí některá slovní spojení typu “prevence zdraví” na str. 8 a 9 atd.

Závěr:

Disertační práce PhDr. Vivienne Soykové je podnětnou psychologickou studií, podávající relativně ucelený obraz o podstatě, zdrojích, terminologických a metodologických východiscích a způsobech realizace krizové intervence včetně zhodnocení vlastních rozsáhlých zkušeností autorky. Práce splnila stanovené cíle, alespoň ty, jež se týkají vlastní disertace (další, v textu uváděné celospolečenské cíle programové, resp. proklamativní povahy nejsou v práci tohoto typu splnitelné a lze je chápat jako výzvu směřující do další práce v této oblasti). Přes uvedené připomínky práce splňuje požadavky kladené na doktorské disertace a proto ji doporučuji k obhajobě.

